

כביש בגין דרום בבית צפאפא – עדכון בעקבות תגובת המשיבים לבית המשפט

12 באוגוסט 2013

אביב טטרסקי, תחקירן

ב 26 ביוני הורו שופטי בית המשפט העליון לעיריית ירושלים, משרד התחבורה וחברת מוריה להציג בפניהם פתרונות מפורטים (כולל זמנים לביצוע) אשר יתנו מענה לנזקים שכביש בגין דרום צפוי לגרום לשכונת בית צפאפא ולתושביה. תגובת הרשויות הוגשה לבית המשפט ב 25 ליולי. תושבי בית צפאפא והמנהל הקהילתי רשאים להגיש עד ה-26 לאוגוסט את תגובתם. להלן נשוב ונזכיר בתמצית את השתלשלות הדברים, ולאחר מכן נביא את עיקרי תשובת הרשויות.

תמצית השתלשלות הדברים

כזכור, כביש בגין דרום יחצה את שכונת בית צפאפא לאורך קרוב ל-2 ק"מ. מדובר בכביש מהיר, בן 6 נתיבים, הצפוי להגיע לרוחב 78 מטר. בתוואי הכביש בבית צפאפא מתוכננים גם לקום שני מחלפי ענק. סלילתו של הכביש החלה בדצמבר 2012 והיא אמורה להימשך עד אוקטובר 2015. יש לציין, שעל אף האמור לעיל, הכביש תוכנן כך שמתוך בית צפאפא עצמה אין אליו גישה. הכביש יחבר בין כביש בגין בשכונת מלחה לבין כביש 60 היוצא מירושלים אל התנחלויות גוש עציון ודרום הגדה (כביש המנהרות). בכך יושלם שלב נוסף בתכנית ממשלתית בעלת השלכות פוליטיות כבדות משקל: הרחבה בפועל של גבולות ירושלים על פי המתווה של "ירושלים הגדולה" כך שיכללו את גושי ההתנחלויות שמסביב לעיר, תוך פיצול הגדה המערבית וניתוקה מירושלים המזרחית.

עתירתם של תושבי בית צפאפא לא עסקה בכלל נזקי הכביש, כי אם בנזק העצום שייגרם לשכונה מסלילתו. כביש מהיר שכזה צריך להיסלל במרחק משכונות מגורים, אולם בבית צפאפא הכביש עובר באמצע השכונה ובלב אזורי מגורים שלה. זאת בניגוד משווע לשכונות הישראליות בירושלים, שם הקפידו לסלול את כביש בגין בשולי השכונות.

התוצאה הקשה ביותר של תוואי זה תהיה פיצול השכונה ל-4 מתחמים אשר יהיו כמעט מנותקים זה מזה. המרקם הקהילתי של השכונה יפגע קשות כאשר קרובי משפחה ימצאו את עצמם גרים משני עבריה של האוטוסטראדה החדשה. כ-200 משפחות אשר כיום נמצאות במרחק הליכה ממרכז השכונה יהיו מבודדות ממנה ומבתי הספר, המסגד, המכולת וכו' הנמצאים בה. סלילת הכביש במרחק מטרים ספורים מעשרות דירות מנוגדת להוראות תכנית המתאר הארצית לדרכים אשר מחייבת מרחק מינימלי של 50 מטר ממרכז כביש מהיר אל הבתים הסמוכים אליו. כתוצאה מקרבה זו תחסם הגישה אל חלק מהבתים, קירות אקוסטיים בגובה 12 מטר ייבנו בצמוד אליהם, ודייריהן יסבלו ממפגעי רעש וזיהום קשים. יחידות דיור רבות נוספות נמצאות ברדיוס של 150 מטר מקודקוד המחלפים המתוכננים, אף זאת בניגוד להוראות תכנית המתאר הארצית לכבישים. סלילת הכביש וסלילתם של מספר כבישים פנימיים הנלווים לו כרוכות גם בהפקעה של שטחים נרחבים מהתושבים. בנוסף, מספר מחקרים אשר פורסמו בשנים האחרונות – כולל מחקר של משרד הבריאות הישראלי – מראים שמגורים בסמוך לכביש מהיר כרוכים בסיכון גבוה לחלות במחלות מסכנות חיים. למרות זאת,

המלך ג'ורג' 27
ת.ד. 2239
ירושלים 94581

טל.
02-6222858
שלוחה 108
פקס.
02-6233696

www.ir-amim.org.il

mailto:
aviv@ir-amim.org.il

לא נעשה תסקיר סביבתי לבדיקת נזקי הרעש והזיהום הצפויים מהכביש וכך גם לא ננקטו צעדים למניעת הפגיעה הצפויה בתושבי בית צפאפא. בניגוד לנדרש, לקטע זה של הכביש גם אין תכנית מפורטת וכך נמנעה מהתושבים היכולת להגיש התנגדויות רשמיות ולהגן על זכויותיהם בוועדות התכנון.

ניתן לצמצם באופן ניכר את הנזקים הצפויים מהכביש לתושבי בית צפאפא אם הכביש ישוקע מתחת לפני הקרקע ויבנה קירוי מעליו. תושבי בית צפאפא לא רק הפצירו בעיריית ירושלים ומשרד התחבורה לעשות זאת, אלא אף הציגו פתרונות ביצועיים של אנשי מקצוע. אולם הרשויות מוכנות לקרות רק קטע קצר של 180 מטר אשר לא ייתן מענה לבעיות הרבות שתוארו לעיל.

תשובת המשיבים - ללא מענה אמיתי

הרכב השופטים הורה לעיריית ירושלים ולמשרד התחבורה להציג פתרונות לבעיות שהובאו לעיל עד ליום ה-25 ביולי. המשיבות לא השכילו לנצל הזדמנות זו כדי לגבש יחד עם תושבי בית צפאפא פתרונות מוסכמים. מאז הדיון בבית המשפט לא פנו המשיבות אפילו פעם אחת אל העותרים ואף דחו את פנייתם של תושבי בית צפאפא לחשיבה משותפת על מציאת פתרונות. ואכן, בתשובה אותה הגישו לאחרונה, המשיבים אינם מציעים פתרונות חדשים כלל. במקום זאת, תשובתן חוזרת על התכנית המקורית ועל הפתרונות הלא מספקים שהיא הכילה:

1. לטענת המשיבים, סלילת כביש בגין לא תקשה על הגישה בין חלקי הכפר השונים ולא תנתק את המתחם הצפון מזרחי ממרכז הכפר שכן במקום הדרכים שיבוטלו יסללו דרכים אחרות. (סעיף 15, סעיף 21, סעיף 31, סעיף 43, סעיף 55 לתגובתם). בניגוד לכך, לטענת התושבים, הכבישים המתוכננים האמורים להחליף את הכבישים הקיימים שיבוטלו בשל כביש בגין מאריכים בהרבה את דרכי הגישה לחלקי הכפר השונים. בפרט, הם מקשים מאוד על תנועה ברגל שהיא חלק משגרת היומיום בשכונה כפרית זו.
2. לטענת המשיבים, הכבישים החדשים לא מצריכים הפקעות כי ההפקעות הללו כבר נעשו (סעיף 76). בניגוד לכך, לטענת התושבים הכבישים החדשים כן כרוכים בהפקעות של חצרות בתים וגינות. אמנם חלק מההפקעות בוצעו אולם זאת רק על הנייר, אחרות נדונות בבית המשפט. כך או כך, מימוש ההפקעות וסלילת כבישים חדשים בשטחים פנויים הוא "פיתרון" גרוע שפגיעה רבה בצדו בהשוואה להשארת הכבישים הקיימים בשימוש. נזכיר שבשני קצותיו כביש בגין דרום מתחבר לכבישים בעלי פחות מ-6 נתיבים (כביש המנהרות אל גוש עציון הוא בעל 2 נתיבים בלבד ואילו המשכו של כביש בגין צפונה הוא ברוחב 4 נתיבים) לכן אין הצדקה בסלילת כביש בן 6 נתיבים בקטע העובר בבית צפאפא שהוא גם הקטע היחיד העובר באמצע שכונת מגורים. במקום להפקיע שטחים יש לצמצם את רוחב הכביש ל-4 נתיבים כדי לצמצם את הפגיעה הסביבתית בשכונה וכדי למנוע את ביטול הכביש הפנימי המקביל לתוואי של כביש בגין. כמו כן יש ליצור קירוי כמה שיותר

- ארוך מעל הכביש כדי למנוע את ביטול הכבישים שחוצים את התוואי שלו. כך הנגישות הקיימת היום לא תיפגע ולא יהיה צורך בביצוע ההפקעות.
3. לטענת המשיבים, הארכת הקירוי כפי שהתושבים מבקשים לא אפשרית הן בשל ריכוז גבוה של זיהום אוויר בפתחי היציאה מהקירוי אם יוארך והן בגלל שהדבר יצריך את עיכוב הפרויקט וכן שינויים מקיפים בעבודות שכבר נעשו (סעיפים 78-91). לטענת התושבים, הדאגה מפני זיהום האוויר בשל הקירוי הוא לעג לרש. לו דאגה זו היתה אמיתית לא היו סוללים אוטוטרראדה בלב אזור המגורים של השכונה. כך או כך, לזיהום ביציאה מהקטע המקורה אפשר למצוא פתרון. התושבים דרשו קירוי שכזה עוד לפני תחילת העבודות ואילו המשיבות סירבו לאורך כל הדרך להיענות לדרישת זו וכן לא הגדילו לעצור את העבודות עד לבירור העתירה המשפטית, ואף השקיעו כסף כדי להאיץ את קצב העבודות.
4. לטענת המשיבים, נעשתה חוות דעת סביבתית מקיפה לבעיות הרעש וזיהום האוויר ויש פתרונות למניעת רעש (סעיפים 112-118). בניגוד לכך, מבדיקה של המסמכים עולה כי חוות הדעת הסביבתית נעשתה רק לצורך קבלת היתרי עבודה ובחנה את כמות הרעש והאבק הצפויה מעבודות הסלילה של הכביש בלבד. תסקיר סביבתי אשר בודק בצורה מעמיקה את נזקים הסביבתיים שייגרמו כתוצאה מפתחת הכביש לתנועה לא נעשה. ואכן המשרד להגנת הסביבה התריע בפני העירייה במכתב רשמי מה-26 ביוני 2013 כי צפויות רמות רעש החורגות מהתקנים המותרים.
5. לטענת המשיבים, מערך התנועה בבית צפאפא ישודרג. לטענת התושבים, "שדרוג" מערך התנועה בבית צפאפא, לא מפחית את נזקיו של כביש 4 ואינו "מתנה" שתושבי בית צפאפא צריכים להודות עליה. שדרוג זה היה צריך להתבצע ממזמן ללא קשר לסלילת כביש 4 וגם בו לא די כדי להביא את כבישי בית צפאפא לרמה המקובלת בשכונות הישראליות.
6. המשיבים מבקשים להתהדר בכך שהודות למאמציהם לא נדרשת הריסה של אף בית לצורך סלילת כביש בגין (סעיף 25), אך מדובר בבתיים שנבנו כחוק וקיבלו היתרי בניה מהעירייה. בתשובה גם נכתב שהעברת התנועה מכביש דב יוסף אל כביש בגין תהפוך את דב יוסף לרחוב בעל זיקה אל שימושי הקרקע שלאורכו. אלא שכביש דב יוסף – אשר בעצמו חוצה את בית צפאפא ונבנה על אדמותיה – נסלל במכוון על סוללה אשר מגביהה ומנתקת אותו מהשכונה הפלסטינית הנמצאת לאורכו. לעומת זאת, לגבי 3 מהטענות כבדות המשקל שהעלו העותרים הסתפקו המשיבים במענה "לא הבנו את כוונתם". האם לא היה עדיף שיפנו אל העותרים כדי לקבל הסבר?
- לסיכום, תשובת המשיבים מאכזבת ביותר גם אם לא מפתיעה. העירייה ומשרד התחבורה מתעקשים להיצמד לתכניתם המקורית, על אף שברור שזו גורמת נזקים כבדים לבית צפאפא. בניגוד למתבקש, גם נמנעו המשיבות מלבוא בכל דין ודברים עם התושבים מאז החלטת בית המשפט והסתפקו בחזרה על תשובותיהן הקודמות.